

A „használt” szoftverek értékesítésének jogi megítélése az Európai Unióban: a UsedSoft kontra Oracle ügy²

Szoftvergyártók, jogászok, felhasználók kísérték végig megfeszített figyelemmel azt az esetet, amellyel végre eldőlhét a kérdés, „venni vagy nem venni?” A szoftverek másodkézbe adásának legális volta volt ugyanis a UsedSoft kontra Oracle ügy³ legfőbb kérdése. A „használt” szoftverek eladásával kapcsolatos kérdések tisztázása már rendkívül sürgető volt, leginkább azért, mert az Európai Unió tagállamainak bíróságainak joggyakorlata e tekintetben jelentős eltéréseket mutatott.⁴ A szerzői jog egyik legvitatottabb témája a szoftverekhez kapcsolódó szerzői jogok. A szoftverek egyre nagyobb szerepet játszanak számos iparágban, így alapvetően függ tőlük a nemzetgazdaságok és az Európai Unió fejlődése is. A nemzetközi szerződések a számítógépi programok szerzői jogi szabályozását lezárják annyival, hogy a szoftverek irodalmi műként részesülnek védelemben.⁵ Bár az Unió önálló jogszabályban rendelkezett a szoftverek jogi védelméről,⁶ a gyakorlat mégis azt mutatja, hogy problémák merülnek fel a szabályok alkalmazása során.⁷ A szerzőnek kizárólagos joga, hogy műve részének vagy egészének felhasználását engedélyezze. Ez testesíti meg a szerző vagyoni jogait. Így kizárólagos joga a mű terjesztése is. Ennek kapcsán azonban meg kell említenünk a jogkimerülés fogalmát, amely az ítéletnek is sarkalatos pontja lesz. A szoftver irányelv 4.

¹ A Debreceni Egyetem V. éves joghallgatója.

² A kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

³ C-128/11. sz. ügy, UsedSoft GmbH kontra Oracle International Corp. (EBHT-ban még nem tették közé)

⁴ Így Franciaországban a bírósági gyakorlat alapján a jogkimerülés elve nem alkalmazható a szoftverek letöltés útján való terjesztésének esetére Cour d’Appel de Douai, 26 January 2009 (WipNord Microsoft), míg egy nemrég született holland bírósági döntés épp az ellenkező eredményre jutott (Court of Dordrecht 11 August 2010, LJN: BN3863 (I.E. Beheer B.V. v.IV Bouw en Industrie B.V.), elősegítve ezzel a „használt” szoftverek kereskedelmének szabadságát. A döntések elemzését és értékelését bővebben lásd: Tjeerd OVERDIJK – Polo VAN DER PUTT – Eva DE VRIES – Thomas SCHAFFT: *Exhaustion and Software Resale Rights*, Computer Law Review International, 2./2011. 33 – 37.

⁵ Berni Uniósi Egyezmény 2. cikke és a WIPO Szerzői Jogi Szerződés 4. cikke

⁶ az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről (HL. L 111., 16. o.)

⁷ Lásd: két németországi bíróság teljesen ellentétes ítéletét: Hamburgi Tartományi Bíróság 315 O 343/06. számú ítélete és a Münchener Tartományi Bíróság döntése (LG München I Urteil v. 19.01.2006, AZ 7 O 2337/05.)

cikkének (2) bekezdése úgy határozza meg a terjesztési jog kimerülésének fogalmát, hogy „*a program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot (...)*”. A viták alapja hasonló tényállások esetében elsősorban ez a jogintézmény, ugyanis a szoftvergyártók igyekeznek megakadályozni a jogkimerülés elvének érvényesülését. Ennek érdekében pedig különböző jogi és technikai trükköket igyekeznek bevetni. Halaska Gábor egyenesen a bostoni teadélután eseményéhez hasonlította az Európai Bíróság ítéletének jelentőségét, amelyet az amerikai függetlenségi háború előzményeként szokás emlegetni.⁸ A Bíróság döntése valóban nagy horderejű, hiszen ez volt az első olyan ügy, amely a Bíróság elé került ezekben a kérdésekben. Számos ellentmondás figyelhető meg a szoftverekkel összefüggő jogügyletek során. Ezt mutatja például a szoftverek azon sajátossága, hogy a számítógépi programok fejlesztése jelentős anyagi forrásokat igényelnek, ugyanakkor „fillérékért” másolhatók és terjeszthetők. Számos kérdést vet fel többek között a szoftverek többszörözése, másolása, terjesztése, amelyekre a jogalkotás és a jogalkalmazás csak lassan ad választ. Ennek egyik fő oka lehet az az ellentmondás, miként szabályozzuk úgy a programok szerzői jogát, hogy az elegendő védelmet nyújtson a szerző számára, és a védelem eredeti célja ne sérüljön, vagyis azok a személyi és vagyoni jogai a szerzőnek sértetlenek maradjanak, ugyanakkor a szabályozás túl szigorú se legyen. A szigorú szabályok hatása ugyanis a szoftverek óriási „fekete piaca” és a számos jogvita, nem beszélve arról, hogy a szellemi alkotások termékeinek áramlásának ilyen fajta visszafogása a nemzetgazdaságoknak és a világgazdaságnak is káros. Ma az figyelhető meg, hogy ez a kérdés két táborra szakította az érintetteket: az egyik oldalon a szerzői jogok szigorodása és fokozott jogi védelme látszik,⁹ míg a másik oldal a káros hatások csökkentése érdekében engedékenyebb lenne.¹⁰

AZ ÜGY TÉNYÁLLÁSA

Az ügy alapjául szolgáló tényállás szerint az Oracle egy számítógépi programokat fejlesztő, ill. forgalmazó cég, és jogosultja a jelen ügyben szereplő szoftverekhez kapcsolódó kizárólagos használati jogoknak. Az Oracle a számítógépi programjait, az esetek 85%-ában az

⁸ HALASKA Gábor: *Szoftvert másodkézből - Felfuthat a használtprogram-üzlet*, Figyelő, 29./2012. 30. (forrás: http://www.figyelo.hu/cikkek/982_szoftvert_masodkezbol- utolsó lekérdezés: 2013. júl. 12.)

⁹ Lásd: Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás (ACTA- Egyezmény) elfogadását.

¹⁰ Például az Európai Parlament 2010. szeptember 22-i, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok belső piaci érvényesítésének megerősítéséről szóló állásfoglalása azt hangsúlyozza inkább, hogy a lehető legtöbben férhessenek hozzá a technológiai fejlődéshez és a kulturális termékekhez.

internetről való letöltés útján terjeszti. Ilyenkor a vevő a programot közvetlenül az Oracle internetes oldaláról töltheti le. A licencszerződésben biztosított felhasználói jog magában foglalja a program szerveren való tartós tárolásához való jogot és bizonyos számú felhasználó számára való hozzáférhetővé tétel jogát is. A szoftverkarbantartási-szerződés alapján a felhasználók az Oracle internetes oldaláról letölthetik az érintett számítógépi programok „naprakész” tett változatait is (ezek frissítések és hibaelhárító programok). A számítógépi programokra vonatkozó licencszerződés a jelen ügyben a „Biztosított jogok” cím alatt a következő kikötést tartalmazta: *„A szolgáltatások kifizetésével ön korlátlan időtartamra, nem kizárólagos, nem átruházható, jogdíjmentes, saját belső szakmai céljaira felhasználási jogot szerez a jelen megállapodás alapján, az Oracle által kifejlesztett programok és az ön rendelkezésére bocsátott szolgáltatások tekintetében”*.

A UsedSoft egy használt számítógépi programokra vonatkozó licenceket forgalmazó cég, amely többek között az Oracle felhasználói licenceit is forgalmazza. Ennek érdekében ezeket a felhasználói licenceket, vagy azoknak egy részét akkor szerzi meg az Oracle ügyfeleitől, amikor az eredetileg megszerzett, meghatározott számú felhasználóra vonatkozó licencek meghaladják az első megszerző igényeit. 2005 októberében a Usedsoft „Oracle akciót” indított, amely keretében az Oracle számítógépi programjaira vonatkozó „használt” licenceket kínált eladásra. Az akció keretében azt is hirdették, hogy valamennyi licencjogosultság „naprakész”, tehát még hatályos az eredeti karbantartási szerződés, az eredeti eladás jogszerűségét pedig közjegyzői tanúsítvány igazolta.

Az Oracle keresetet nyújtott be a Münchener Tartományi Bírósághoz annak érdekében, hogy a bíróság a UsedSoftot a fent ismertetett gyakorlat megszüntetésére kötelezze. Az ügy végül a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság elé került, amely eljárását felfüggesztette és (többek között) azt a kérdést terjesztette az Európai Bíróság elé, mely szerint kimerül-e a szoftver terjesztési joga, ha annak egy példányát az internetről töltik le, ill. a „hasznát” számítógépi programmal rendelkező személy jogszerű megszerzőként hivatkozhat-e a terjesztési jog kimerülésére, ha a programot az első felhasználó törölte vagy már nem használja.

A FŐTANÁCSNOKI INDÍTVÁNY¹¹

Bot főtanácsnok indítványa 2012 áprilisában jelent meg. A főtanácsnok részletesen kifejtette álláspontját az online szoftverek terjesztési jogának kimerülésével kapcsolatban. A

¹¹ Bot főtanácsnok indítványa a C-128/11. sz. ügyben.

főtanácsnok először is a jogkimerülés jogintézményének rendeltetésével és származásával foglalkozott. A jogkimerülés elvének célja szerinte, hogy egyensúlyt teremtsen a szerzői jogok és az áruk szabad mozgásának elve között. A jogkimerülés elve az amerikai és a német jogból származik, amelyet az Európai Bíróság szükségesnek látott beépíteni az uniós joggyakorlatba is. Ezt a Bíróság először 1971-ben fogalmazta meg a Deutsche Grammophon ügyben.¹² Ezt a gyakorlatot később a jogalkotás átvette és számos irányelvbe belefoglalta.¹³ Ezen irányelvekkel kapcsolatban a Bíróság már több esetben foglalkozott a jogkimerüléssel, azonban a szabályok alkalmazásának feltételei függhetnek a szellemi alkotások sajátosságaitól. Ezt mutatja jelen jogvita is, amikor elsődleges kérdésünk az, a jogkimerülés elve alkalmazható-e internetről letöltött „használt” szoftverek értékesítése esetén.¹⁴ A főtanácsnok szerint ahhoz, hogy ezt a kérdést megválaszoljuk, tisztázni kell, mit értünk „számítógépi program valamely példányának eladása” alatt, és ezt a fogalmat egységesen kell-e értelmezni a tagállamokban. A főtanácsnok álláspontja az volt, hogy a „példány eladása” kifejezés az uniós jog olyan önálló fogalma, amely minden tagállamban egységesen értelmezendő és használandó, ugyanis a szoftver irányelv e fogalom meghatározásához nem tesz utalást a nemzeti jogok sajátosságaira.

Az Oracle védekezésében előadta, hogy a felhasználók a díjjal a szoftver használatának ellenszolgáltatását fizették meg, egy szolgáltatást, így nem beszélhetünk eladásról és jogkimerülésről sem. A főtanácsnok szerint ez az álláspont téves. A szoftver irányelv ugyanis az eladást és a bérbeadást különbözteti meg. A bérbeadást az irányelv úgy határozza meg, hogy az a számítógépi programnak vagy másolatának határozott időre előnyszerzés céljából történő használatba adása.¹⁵ Az eladás ezzel ellentétben a számítógépi program valamely példánya tulajdonjogának korlátlan időtartamra, egyszeri díjfizetés ellenében történő átruházása. A használati jog a bérbeadás jellemzőivel rendelkezik abban az esetben, ha azt időlegesen biztosították időszakos díjfizetés ellenében, a szolgáltató nem mond le a számítógépi program tulajdonjogáról és a jogosult köteles visszaadni a példányt a szolgáltató részére. Az Oracle által említett használati jog azonban a főtanácsnok véleménye szerint inkább az eladás jellemzőivel rendelkezett, amennyiben a vásárló a szoftverre vonatkozó használati jogosultságot véglegesen megszerezte. A főtanácsnok szerint az „eladás” fogalmát

¹² 78/70. sz. ügy, Deutsche Grammophon kontra Metro [EBHT 1971., 487. o.]

¹³ A védjegyek, az adatbázisok, a növényfajta-oltalmak, a védelem alatt álló művek bérletére és haszonkölcsönbe adására vonatkozó jog, az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok és a számítógépi programok esetében is.

¹⁴ Bot főtanácsnok indítványa a C-128/11. sz. ügyben, 43-46. pont.

¹⁵ Szoftver irányelv (12) preambulum-bekezdése

tágon kell értelmezni, minden olyan esetre vonatkozik, amikor a jogosult a program használati jogát korlátlan időtartamra szerzi meg egyszeri díjfizetés ellenében. Ha ezt a kifejezést megszorítóan értelmeznénk, akkor a jogkimerülés elve értelmét vesztené, hiszen megkerülése rendkívül egyszerű lenne.¹⁶

Az Oracle, több tagállam kormánya, valamint az Európai Bizottság azzal is érvelt, hogy a terjesztési jog kimerüléséről csak anyagi hordozón rögzített programok esetén beszélhetünk. Ezt számos érv támasztja alá. Így például a szoftver és az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló irányelv (továbbiakban: InfoSoc irányelv)¹⁷ szerint a szoftverek internetről való letöltése nem terjesztésnek, hanem a mű nyilvánosságához való közvetítésének minősülnek, a nyilvánosságához való közvetítés joga pedig nem merül ki. A Bizottság egyik jelentése is kimondja, hogy a szerzői jog kimerülése csak a példányok, azaz az áruk eladására alkalmazandó, míg az kizárt az online szolgáltatásnyújtás esetében. A jogkimerülésnek ez a megszorító értelmezése található meg az InfoSoc irányelvben, amely szerint *„a jogkimerülés kérdése nem merül fel sem általában a szolgáltatások, sem különösen az online szolgáltatások esetében”*. Végül a nemzetközi jog is megerősíti ezt az értelmezést. A WIPO Szerzői Jogi Szerződésére vonatkozó közös nyilatkozatok értelmében ugyanis a WIPO Szerzői Jogi Szerződés 6. cikkének (2) bekezdésében szereplő terjesztési jog kimerülése *„kizárólag azokra a többszörözött példányokra vonatkozik, amelyeket tárgyi formában lehet forgalomba hozni”*. A főtanácsnok álláspontja ezzel szemben azonban az volt, hogy ezek az érvek nem megfelelőek. A főtanácsnok először is a nyilvánosságához való közvetítés teóriáját cáfolta meg. Az InfoSoc irányelv szerint a jogszabály *„nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja a számítógépi programok jogi védelmével [...] kapcsolatos hatályos [uniós jogi rendelkezéseket]”*.¹⁸ Ezen kívül a szoftver irányelv egyáltalán nem hivatkozik a közvetítés jogára, és a terjesztési jogot kifejezetten tágon határozza meg, így nem állapítható meg, hogy a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel joga alkalmazható lenne a szoftverekre is. Másrészt azonban a főtanácsnok szerint a szoftver és az InfoSoc irányelv rendelkezései nem teljesen világosak. A szoftver irányelv preambuluma (28) bekezdésének első mondata ugyanis úgy rendelkezik, hogy *„[a]z ebben az irányelvben biztosított szerzői jogi védelem magában foglalja az anyagi hordozón rögzített művek terjesztésének ellenőrzésére vonatkozó kizárólagos jogot”*, amelyet

¹⁶ Bot főtanácsnok indítványa a C-128/11. sz. ügyben, 50-61. pont

¹⁷ az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról (HL L 167., 10. o.)

¹⁸ InfoSoc irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja

a főtanácsnok úgy értelmezett, hogy ez a jog a terjesztés más formáira is kiterjed. E preambulum-bekezdés második mondata pedig kimondja, hogy a jogkimerülést nem korlátozza a terjesztés valamely különös formájára. Úgy tűnik, hogy az InfoSoc irányelv szembeállítja az áruk eladását a szolgáltatásnyújtással. Ha azonban ragaszkodunk az irányelv szó szerinti értelmezéséhez, akkor a jogkimerülés elve nem lenne alkalmazható az online értékesített CD-ROM-okra. Pedig a szabály alkalmazhatóságának szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az értékesítés jelenlévők vagy távollévők között zajlott-e le. Harmadszor, a főtanácsnok szerint, ha elfogadnánk a jogkimerülésnek ezt a megszorító értelmezését, akkor beszűkülne a mozgás a jogkimerülés elvének hatálya és alkalmazhatóságának lehetősége. Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (továbbiakban EUMSZ) úgy rendelkezik, hogy ezeket a korlátozásokat igazolhatja többek között az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme.¹⁹ Ez az eltérés azonban csak akkor lenne megengedett, ha az ilyen „*tulajdon különleges tárgyát képező jogok védelmét*” biztosítja. A főtanácsnok pedig kétségesnek tartja, hogy „*a szerzői jog különleges tárgyát képező jogok védelmének minősülhetne annak engedélyezése a jogosult számára, hogy a számítógépi program példányának tulajdonát jogszerűen megszerző személy számára ezen programok újraeladását megakadályozza*”.²⁰

A fenti érvek alapján a főtanácsnok álláspontja az volt, hogy a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a terjesztési jog kimerül, ha a példánynak az internetről való letöltését engedélyező ellenérték fejében biztosította az említett példány időbeli korlátozás nélküli használati jogát is.²¹

A BÍRÓSÁG DÖNTÉSE

Az Európai Bíróság részben átvette a főtanácsnoki indítványban foglaltakat, részben más indokolással élt. A Bíróság a főtanácsnoki indítványhoz hasonlóan először „*a számítógépi program példánya első eladásának*” fogalmát kívánta tisztázni, elsősorban a felek viszonyában, vagyis a felek között létrejött szerződéses viszony alapján beszélhetünk-e a példány első eladásáról. A Bíróság azon álláspontra jutott, hogy az „eladás” fogalmát egységesen kell értelmezni az Európai Unió területén. „*Az általánosan elfogadott meghatározás szerint az „eladás” olyan megállapodás, amellyel valamely személy a vételár*

¹⁹ Lásd az EUMSZ 36. cikkét.

²⁰ Bot főtanácsnok indítványa a C-128/11. sz. ügyben, 62-79. pont

²¹ Bot főtanácsnok indítványa a C-128/11. sz. ügyben, 84. pont

megfizetése ellenében a tulajdonában lévő anyagi vagy immateriális javakon fennálló tulajdonjogot egy másik személynek engedi át.” Jogkimerülésről csak akkor beszélhetünk, ha a tulajdon átruházása megtörtént. Az Oracle azonban azt állította, ő a programok tulajdonjogát nem engedte át a felhasználók részére, csupán azok használati jogát. A Bíróság viszont hangsúlyozta, hogy ha a vásárlók határozatlan időre szerzik meg a vételár megfizetésével a szoftverek használati jogát, akkor tulajdon-átruházásról, azaz eladásról van szó. Az pedig közömbös, hogy ezt anyagi hordozón teszik meg vagy internetről való letöltés útján.²²

A Bíróság elutasította azokat az érveket, amelyek szerint az internetről való letöltés *„nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételnek”* minősülne. Ugyanis az InfoSoc irányelv kimondja, hogy *„nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja [...] a számítógépi programok jogi védelmével [...] kapcsolatos hatályos [uniós jogi] rendelkezéseket”*,²³ így a szoftver irányelv ehhez képest *lex specialis*nek minősül.²⁴

A Bíróság azzal a kérdéssel is foglalkozott, hogy a terjesztési jog kimerülése csak materiális dolgokra vonatkozik vagy internetről való letöltés, azaz immateriális tárgyak esetén is megállapítható-e. A Bíróság kimondta, hogy a szoftver irányelv jogkimerülésre vonatkozó rendelkezéséből nem tűnik az ki, hogy a terjesztési jog kimerülése csupán az anyagi hordozón található példányokra korlátozódna. Sőt mivel a szoftver irányelv csak *„számítógépi program valamely példányának első eladására”* utal, így nem kell különbséget tenni aszerint, hogy az adott példány formája materiális vagy immateriális. Ezen kívül a szoftver irányelv deklarálja a *„számítógépi program”* fogalmát, amely szerint az *„magában foglalja a programok valamennyi formáját”*.^{25,26}

A Bíróság fontosnak tartotta azt a kérdést is tisztázni, hogy a felek által kötött karbantartási szerződés akadályozza-e a terjesztési jog kimerülését, mivel az a példány, amelyet a felhasználó elad, már nem az példány, amit ő letöltött, hanem új példánynak minősül-e. A Bíróság rámutatott arra, hogy a jogkimerülés csak azokra az esetekre vonatkozik, *„amelyeket az Unió belül először a szerzői jog jogosultja vagy az ő hozzájárulásával más adott el”*, így a külön szolgáltatási szerződésekre, tehát a karbantartási szerződésre nem. A karbantartási szerződés következménye, hogy az eredetileg megvett példányt mindig *„naprakésszé”* tegyék. Az így kijavított, megváltoztatott funkciók azonban szerves részét képezik az eredeti példánynak, amelyet a felhasználó ugyanúgy korlátlan ideig használhat, még ha a

²² Az Európai Bíróság ítélete a C-128/11. sz. ügyben, 35-49. pont.

²³ InfoSoc irányelv 1. cikk (2) bekezdés a) pont

²⁴ Az Európai Bíróság ítélete a C-128/11. sz. ügyben, 50-52. pont.

²⁵ Szoftver irányelv (7) preambulum-bekezdés

²⁶ Az Európai Bíróság ítélete a C-128/11. sz. ügyben, 53-61. pont.

karbantartási szerződés határozott idejű is. Ugyanakkor a Bíróság hangsúlyozta, hogy ha a megszerzett licenc meghaladja a felhasználó szükségleteit, akkor a megszerző nem jogosult a licencet megosztani. Ugyanis újraeladás esetén a gyártó kizárólagos többszörözési jogának megsértésének elkerülése érdekében a saját példányát köteles lenne törölni.²⁷

Tehát a fentiek alapján a Bíróság a kérdésre úgy válaszol, hogy a szoftver terjesztési joga kimerül, *„ha a szerzői jog jogosultja – aki engedélyezte, akár ingyenesen is, e példánynak az internetről valamely adathordozóra való letöltését –, az e példány gazdasági értékének megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot is biztosított.”*

A BÍRÓSÁG DÖNTÉSÉNEK LEHETSÉGES HATÁSAI

Érdekes kérdés, milyen hatásai lehetnek az Európai Bíróság döntésének a felhasználók, a fejlesztők, a tagállamok, ill. a „használt” szoftverekkel kereskedő cégek szintjén, és ezáltal, mely irányokba fejlődik majd tovább a szoftverek és különösen a „használt” szoftverek kereskedelme.

A szoftvergyártók szintjén elmondható, hogy valószínűleg technikai és adminisztratív eszközökkel igyekeznek majd akadályozni továbbra is a másodlagos piacot, ill. várható, hogy a szoftvergyártók is megjelennek a „használt” szoftverek piacán, visszaveszik majd a szoftvereket és újra eladják azokat. A felhasználóknak nyilvánvalóan nagyobb jogbiztonságot nyújt az ítélet, ill. a felhasználók közül elsősorban a vállalatok szempontjából kedvező a döntés, mert ők leselejtezett programjaikat eladhatják, jogtiszta szoftverekhez pedig olcsóbban juthatnak. A „használt” szoftverekkel kereskedő cégek számára is jogbiztonságot nyújt az ítélet, így néhány év múlva online szoftverboltok jöhetnek létre. Bár Magyarországon a másodlagos szoftverpiac más államokhoz képest viszonylag fejletlen, a szerzői jogi szabályok itthon is az uniós normáknak megfelelően értelmezendők és alkalmazandók, ezért elképzelhető, hogy a döntés a hazai szoftverpiacon is változást hoz. A tagállamok szintjén elmondható, hogy tagállami szerzői jogi törvények módosítását vonhatja maga után az ítélet, és iránymutatásul szolgál majd a tagállami bíróságok számára hasonló ügyekben.

²⁷ Az Európai Bíróság ítélete a C-128/11. sz. ügyben, 64-70. pont.

Az Európai Bíróság döntésének lehetséges hatásai			
Szoftvergyártók szintjén	Felhasználók szintjén	Kereskedő cégek szintjén	Tagállamok szintjén
technikai, adminisztratív eszközökkel igyekeznek majd akadályozni a másodlagos piacot	jogbiztonságot nyújt a felhasználóknak	nagyobb jogbiztonságot nyújt a döntés	tagállami szerzői jogi törvények módosítása
a szoftvergyártók is megjelennek a „használt” szoftverek piacán	elsősorban a vállalatok szempontjából kedvező	fellendülhet a „használt” szoftverek kereskedelme	iránymutatásul szolgál a tagállami bíróságok számára
		online szoftverboltok jöhetnek létre	

1. sz. táblázat

A BÍRÓSÁG DÖNTÉSÉNEK EDDIGI HATÁSAI

A Bíróság ítélete óta eltelt másfél évben már figyelhetünk meg eredményeket a döntés hatására. A UsedSoft ellen két per volt/van folyamatban a német bíróságok előtt. Ezek közül az egyik a UsedSoft kontra Oracle ügy volt, amelyben a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság terjesztett elő kérdéseket előzetes döntéshozatalra az Európai Bíróság elé. A másik ügy a UsedSoft kontra Adobe ügy volt, amely tárgyában már van ítélet.²⁸ Az előbbi esetben a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ez év nyarán hozott döntést, amelyben az ügyet visszautalta tartományi szintre. A tartományi bíróság ítéletére azonban egyelőre várnak az érintettek.²⁹ Az utóbbi esetben a Frankfurter Tartományi Felsőbíróság 2012. december 19-én hozott ítéletet. Az alapügyhöz hasonló volt a tényállás. A UsedSoft felvásárolt a felhasználók által már nem használt szoftvereket, amelyeket a saját weboldalán kínált eladásra. A vevők innen letölthették a programokat, megkapták az eredeti licencet és egy közjegyzői okiratot is. A német bíróság az Európai Bíróság ítéletére alapozta döntését, és kimondta, hogy a UsedSoft által alkalmazott gyakorlat nem jogellenes, mert a terjesztési jog kimerült. A bíróság ugyanakkor elvetette a német jogirodalomnak azon álláspontját, amely szerint a szoftvergyártó cégek az árak meghatározása során még nem számoltak a viszonteladás okozta bevételkieséssel.

Megfigyelhetjük azonban, hogy az Európai Bíróság ítélete elválik az amerikai ítélkezési gyakorlatban felfedezhető tendenciától, amely inkább a szoftvergyártók jogi pozícióját látszik

²⁸ MEZEI Péter: *Német ítélet a UsedSoft kontra Adobe ügyben*

(forrás: <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2013/10/nemet-itelet-usedsoft-kontra-adobe.html> (utolsó lekérdezés: 2013. dec. 1.))

²⁹

http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&pm_nummer=0126/13 (utolsó letöltés: 2013. dec. 3.)

megegerősíteni.³⁰ Az USA-ban ugyanis egy kaliforniai bíróság nemrég más álláspontra helyezkedett egy hasonló kérdéseket felvető jogvitát illetően.³¹ Timothy Vernor, online kereskedő az eBay-n keresztül kívánta értékesíteni az Autodesk egyik szoftverét. A szoftvercég keresetet indított ezért ellene a szerzői jogok megsértése miatt. Az alperes azzal védekezett, hogy ő a jogkimerülés elvének szellemében járt el. A kerületi fellebbviteli bíróság azonban nem fogadta el érvelését arra hivatkozva, hogy ebben az esetben a licencfeltételek csupán a szoftver használatát engedélyezték, eladását nem, így a jogkimerülés elve nem alkalmazható.³²

Ezen kívül a UsedSoft áruforgalmának jelentős növekedése is megfigyelhető az elmúlt egy évben az ítélet hatására.³³ A „jóslatoknak” megfelelően az eredeti licenc tulajdonosaiból és a vevőkből eltűnt a jogbizonytalanság, és bátran mernek most már eladni, ill. venni „használt” szoftvereket. Ez pedig a „használt” szoftverek kereskedelmének várható fellendülését okozta.

AZ ÍTÉLET ÖSSZEGZÉSE

Az Európai Bíróság az ügy megítélése során csak részben követte a főtanácsnok indítványát. A főtanácsnoki indítvány szerint a jogkimerülés intézményének lényege, hogy egyensúlyt teremtsen a szerzői jogok és az áruk szabad mozgása között. Ennek érdekében pedig úgy kell értelmezni a jogforrásokat, hogy a jogalkotó célja minél szélesebb körben meg tudjon valósulni. Ezt szolgálja, hogy a jogkimerülés hatályát tágan értelmezi a főtanácsnok, a fogalmak (pl. eladás) meghatározása során is arra törekszik, hogy azok a terjesztési jog kimerülését szolgálják. Véleményem szerint ez helyes álláspont, hiszen ha a rendelkezés

³⁰ STOTHERS, Christopher: *When is Copyright Exhausted by a Software Licence? UsedSoft v Oracle*, European Intellectual Property Review, 11./2012. 791.; OVERDIJK – VAN DER PUTT – DE VRIES – SCHAFFT: i.m., 39.

³¹ 09-35969 sz. Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc. ügy. Lásd az ítéletet: <http://www.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2010/09/10/09-35969.pdf> (utolsó lekérdezés: 2013. nov. 30.), és részletes elemzését: FRANKEL, Simon – HARVEY, Leslie: *Will the digital age sound the death knell for the first sale doctrine in US copyright law?*, Intellectual Property Magazine, 2011. március 41 – 42.

³² A piaci szereplőket meglepettette a döntés. Nem tetszését fejezte ki az eBay és az Amerikai Könyvtárszövetség. Elmondásuk szerint attól tartanak, a szoftverpiac gyakorlatát átvehetik a könyv- és zenei kiadók, a filmstúdiók. A The Software & Information Industry Association (SIIA), amelynek tagja többek között a Google, az Adobe, a McAfee és az Oracle, természetesen üdvözölte a döntést.

(forrás: http://www.sg.hu/cikkek/76923/birosag_el_337_tt_a_hasznalt_szoftverek_eladasa- utolsó lekérdezés: 2013. nov. 30.)

³³ <http://www.maschinenmarkt.vogel.de/themenkanale/managementundit/unternehmenssoftware/articles/415692/> (utolsó letöltés: 2013. dec. 5.)

alkalmazhatóságát leszűkítjük, akkor nincs értelme a szabályozásnak és nem tudja célját megvalósítani.

A Bíróság a „nyilvánossághoz közvetítéssel” szemben felhozott érveket nem vette át a főtanácsnoki indítványból. Meglátásom szerint ezt helyesen tette, ugyanis a főtanácsnok talán feleslegesen, túlzott nyelvi és alapszerződéssel kapcsolatos fejtegetésekbe bonyolódott bele, holott az InfoSoc irányelv rendelkezése világos, mely szerint a jogszabály nem érinti a számítógépi programokra vonatkozó hatályos uniós szabályokat. A Bíróság tehát kimondta, hogy a szoftver irányelv ehhez képest lex specialisnak minősül.

A Bíróság olyan kérdésekkel is foglalkozott, amelyeket a főtanácsnoki indítvány nem érintett, de szükségesnek találta tisztázni ezeket. Így hangsúlyozta, hogy a szoftver megjelenési formája nem befolyásolja a terjesztési jog kimerülését, hiszen a maga az irányelv sem tesz különbséget a szoftverek között, sőt kifejezetten deklarálja, hogy a számítógépi program fogalma magában foglalja a szoftverek minden formáját. Álláspontom szerint a Bíróság ezen megállapítása is helyes volt.

A karbantartási szerződéssel kapcsolatban felmerült kérdés megválaszolása rendkívül fontos volt. Véleményem szerint e kérdés tisztázatlanul hagyása újabb problémákat vetett volna fel a jogkimerüléssel kapcsolatban. Ugyanis a szoftvergyártók számára új kibúvót jelentett volna jogkimerülés intézménye alól, mondván, hogy ez a szoftver, már nem az a szoftver. A Bíróság azonban kimondta, hogy ezek a kijavított és megváltoztatott funkciók szerves részét képezik az eredeti programnak. Meglátásom szerint e vélekedés is, helyesen azt a célt szolgálja, hogy a jogkimerülés elve minél szélesebb körben tudjon érvényesülni. Ennek pedig álláspontom szerint, nem szabad, hogy gátját szabja a technikai fejlettség magas szintje, hiszen az a jogszabályok egyszerű megkerüléséhez vezetne, esetlegesen más területeken is.

Végül a Bíróság ítéletében megállapította, hogy azok a szoftverek, amelyek meghaladják a felhasználó szükségleteit, jogi értelemben oszthatatlanok, vagyis a felhasználó nem adhatja el a programok azon részét, amelyeket nem használ. E rendelkezést azonban pusztán technikai okkal magyarázta meg a Bíróság, mely szerint ilyen esetben az eredeti felhasználónak a szoftvert le kellene törölnie. Ezt az érvelést nem tartom megfelelőnek, ugyanis ha a szoftver bizonyos számú felhasználó számára elérhető, akkor gyakorlatilag olyan, mintha annyi programot vásárolt volna a felhasználó, ahány hozzáférés engedélyezett. Így véleményem szerint nem lenne jogsértő, ha ezeket a hozzáférési jogokat továbbadná, feltéve, hogy a szoftverek útja még biztonsággal nyomon követhető. Amennyiben nem lenne megállapítható a szoftverek útja nagy bizonyossággal, a szerzők jogai sérülnének, és ez nyilvánvalóan nem célja a szabályozásnak.

ZÁRSZAVAK

Látható volt, hogy az Európai Bíróság ezen ítélete elsősorban a jogkimerülés elve hatékony érvényesülésének érdekét, és ily módon a belső piac alapvető célkitűzéseinek megvalósítását helyezte előtérbe.³⁴ Az Európai Bíróság számos döntésében rámutatott akár rendelkezések, akár fogalmak, jogintézmények értelmezése során, hogy a belső piac érvényesülése elsődleges szempont, és ezt csak jelentős érdekek írhatják felül. A Bíróság esetjogában azt láthatjuk, hogy a Bíróság célja általában, hogy elősegítse a gazdasági alapszabadságok érvényesülését. A szoftverek szabad áramlásának leginkább a terjesztés akadályozásával lehet gátat szabni. A szerző kizárólagos joga, hogy alkotása terjesztését engedélyezze. Ezt a jogot azonban a jogalkotó igyekszik áttörni a jogkimerülés intézményével oly módon, hogy a szerzők megfelelő javadalmazása biztosítva legyen, ugyanakkor ez nem szabja gátját a szoftverek szabad áramlásának a belső piacon. Az alkotók természetesen igyekeznek olyan megoldásokat kitalálni, amelyekkel a terjesztési jog kimerülését megkerülhetik, és ezzel olykor komoly „fejtörést” okoznak a jogalkalmazók számára. A jogkimerülés elvének érvényesülése azonban nem jelenti azt, hogy a szerző jogai csorbulnának, hiszen első eladás alkalmával a szerzői jogi védelem teljes egészében megilleti a szerzőt, és így díjazásra tarthat igényt. Ahogy azonban Bot főtanácsnok is megjegyezte a Usedsoft kontra Oracle ügyben megfogalmazott indítványában, a jogkimerülés jogintézményének célja, hogy egyensúlyt teremtsen a szellemi alkotások még szükséges védelme és az áruk szabad mozgása között.³⁵ Ugyanis egyrészt a jogkimerülés elvének érvényesülése nélkül a belső piac jelentősen akadályozva lenne, másrészt a szerzők felhasználási monopóliumot kapnának, és ezzel alkalmuk lenne szerzői jogukat visszaélészerűen gyakorolni. Tehát a jogkimerülés érvényesülésénél ezt a szempontot mindenképp figyelembe kell venniük a jogalkalmazóknak hasonló ügyekben meghozandó döntéseik előtt. A jogkimerülés elvének egyensúlyteremtő céljának hangoztatása egyébként nem „új keletű” dolog. Például Stix-Hackl főtanácsnok több indítványában is kifejtette a jogkimerülés elvének egyensúlyteremtő funkcióját.³⁶ A főtanácsnok Peak Holding AB kontra Axolin-Elinor AB ügyben megfogalmazott indítványában leírja, hogy a terjesztési jog kimerülése az áruk szabad mozgása és a szerzői

³⁴ STOTHERS: i.m., 791. (Stothers az ítélet versenyjogi relevanciáját is kiemeli: a kommentátor szerint az ítélet arra ösztönzi a szoftvergyártókat, hogy fokozottan vizsgálják felül a felhasználókkal kötött szerződéseiket abból a szempontból, hogy nem minősülnek-e az EUMSZ 101. cikke értelmében versenykorlátozó megállapodásnak. (i.m., 791.))

³⁵ Bot főtanácsnok indítványa a C-128/11. sz. ügyben, 43. pont.

³⁶ Lásd pl.: C-414/99 – C-416/99. sz. Davidoff és társai egyesített ügyekre vonatkozó [EBHT 2001., I-8691.o.] indítványának 80. pontja; C-16/03. sz. Peak Holding AB kontra Axolin-Elinor AB ügyre vonatkozó [EBHT 1998., I-4799. o.] indítványának 19. pontja.

jog között kíván egyensúlyt teremteni. Ezen elv nélkül ugyanis a szerzői jog jogosultja megakadályozhatná az áruk forgalomba hozatalát valamely tagállamban abban az esetben, ha azokat ő vagy az ő hozzájárulásával más személy egy másik tagállamban már forgalomba hozta. Ez azonban jelentősen akadályozná a belső piac működését, ezért törik át az uniós jogszabályok a területiális védelem elvét a jogkimerülés jogintézményével. De Lehman hasonlóan fogalmazott, amikor azt mondta, hogy a szoftver irányelv egyensúlyt próbál teremteni a szoftverekre vonatkozó kizárólagos jog megteremtése és a szabad verseny, ill. az európai szoftver piac megnyitásának érdeke között.³⁷ Mindezek ellenére a tagállami jogalkalmazás nem volt nyitott erre az álláspontra, és az Európai Bíróság általi megerősítésre várt, ami véleményem szerint ezzel az ítélettel megérkezett.

³⁷ LEHMAN, Michael: *A komputer programok új európai jogvédelme*, Magyar Jog, 2./1993. 118.